

Kiáltás Csíkból

Jámborné Balog Tünde batikképeiről

A Hargita felől hosszú-hosszú évek óta küldik felénk kiáltásaikat az erdélyi magyarok. Már az első jajszónál föl kellett volna sajdulnunk, s most, amikor talán az utolsókat halljuk: majdhogynem késő. Évekkel ezelőtt Erdélyről beszélni is vétek volt; ma már nyilvánosság előtt elmondhatom, hogy a magyarság pusztítása Romániában minket is pusztít. Hogy a két és fél millió magyar szétszóratása, hontalansága által mi is kevesebbek leszünk. Hogy az ottani kultúra buldózerekkel való szétmarcangolása egyben a mi kultúránk megsemmisítése is. A magyarság felszámolásának utolsó stációja a buldózerek felvonultatása. Utolsó kiáltás! Utolsó lehetőség, hogy segítsünk.

A művész műveivel segíthet! A Kárpát-medencében élő művész – legyen az író, költő, festő, szobrász vagy batikkészítő – feladata mindig összefonódott a szolgálattal. Igazi művészeink a nehéz sors kötőanyagát nem oldhatják lágy anyaggá. Vagy rajtuk sorsunk keze vonása, vagy kikerülték feladatukat. A Makón élő Jámborné Balog Tünde alkotásaiban ott van a Hargita kiáltása. Műveivel hozzánk kiált. Fölebreszt, fölraz álmainkból. Kiált, hogy kiáltsunk!

Képein fölvonultatja a székely nép sorsát. Az 1988. október 30-án Makón megnyílt kiállításának legtöbb képe erdélyi ihletésű: ha láncba fűzhetnénk, véget nem érő sikoltássá válna. Ahogy a művész mondta: amikor meghallotta a buldózerek megsemmisítő akcióját, fogta Erdélyben szőtt vásznát s dolgozni kezdett. Tavasszal fogott munkához, s most ősszel ennyi tragédiával szembesít minket. Erdélyi ihletésű képein majdnem mindenütt megjelenik a Halál, a megsemmisülés szimbóluma. Lecsukott szemű, jövőtlen, jogaikban megalázott emberek „néznek” ránk. Elindult a Hargita, s embereivel idejött közénk. Jámborné Balog Tünde „idevarázsolta” őket.

Jámborné elmondása szerint elsőként *A sárkány rátámad Szent Mihályra* című alkotásával készült el. Szent Mihályra, aki a legenda szerint legyőzte az ördögöt. Jámborné képen a Sárkány győzi le Szent Mihályt. Olyan világba kerültünk, ahol a rossz győzedelmeskedik. Ezért ez a sok, tragédiákkal árkkolt arc. A legtöbb Jámbor-kép egy-egy alakkal, mozdulatával, tartásával fejez ki valamit. A sok csukott szemű alak közül még jobban kiválik a *Kiáltás Csíkból* című kép emberének nyitott szája. Tragédiája, hogy akkor kiált, vagy mi akkor halljuk meg, amikor már keresztre feszítették. A keresztet nem látjuk, mégis: magasba emelkedő kezei ezt sejtetik velünk. A *Széki asszony* szomorúsága mögött is a halálmadár leselkedik.

Kalotaszegi altató

A *Nyáj nélküli pásztor* című kép előtt eszembe jutott a sok erdélyi menekült, s eszembe jutottak azok a művészek – írók, költők – akik a legkeserűbb sorsot vállalva is – maradnak. A nyáj elmegy, a pásztor egyedül marad. Csakhogy mit ér a pásztor nyáj nélkül? Mi lesz a nyájjal pásztor nélkül? A pásztor életető eleme a nyáj. Ha nincs nyáj körülötte, élete sincs. Menjén ő is a népével? De hátha visszajöhet egyszer a nyáj? A képen a fogyó hold a fogyatkozást erősíti. Az *Aldozat* szintén tragikus hangvételű. E megbilincselte ember egyetlen jövője a halál. Kopjafáját idegen kezek már életének hajnalán elkészítették. A *csángó pietán* nem egy embert, hanem családot látunk. A szent családot: Jézust és Máriát, anyát és fiát és a testvéreket. S Jézus máris átalakul szenvedő fiúvá, s Mária őt sirató csángó asszonnyá. Az egyszerű parasztfarmákban ott érezzük a szétszakított családok gyötrelmét. A jövő nélküli fiú is halottá válik anyja számára, aki nem mehet fia után. Talán szorosabb összefüggést mutat a *Torockói menyasszony*, a *Gyulafehérvári szerelmesek*, a *Kalotaszegi altató*. A szerelem, a menyasszonyság jövője, kiteljesedése a gyermek. Az anya-gyermek összetartozását, idilli állapotát fejezi ki az altatás, a dudolás. Csakhogy ezeken a képeken is a halál és nem a születés, az elmúlás és nem a teremtődés „ragyog”. A lecsukott szemű, királylányra emlékeztető szépséget csontváz-völegény öleli át, a kalotaszegi képen az anya csontváz-bubát ringat. Ezek a képek a legdöbbenetesebbek. Ha Szent Mihályt legyőzi a sátán: elpusztulunk. Nemcsak Torockón nem szülnék az anyák, itt Magyarországon is kevés a szülés! Ezek a képek elsősorban az anyákhoz szólnak: ne népetek halálát öleljétek! Rajtatok áll vagy bukik egy nép, népetek virágzása vagy haldoklása.

A sok balladisztikus, sötét tónusú, sorsunkat tükröző kép mellett azonban mégis megjelenik Ábel. *Ábel* a remény képe! Az az Ábel, aki bejárja a világot, hogy hazatérhessen. Az az Ábel, aki nemcsak a lázadás ellentéte – Sütő András drámájában – hanem békességet hordozó. Jámborné Balog Tünde Ábele nem lehunyt szemű, gyertyával kezében jön felénk. Nyitott szeme tisztaságot, hitet sugároz. Reménykedésében, a humánus hangjában bízunk, még ha uralkodó is a reménytelenség. A gyertyaszál hitébe kell kapaszkodni. Ahogy Halász Péter mondta a kiállítás megnyitójában Kányádi Sándort idézve, hogy „a buldózerrek morájában a költő szava ugyan csak anyyi, mint a karácsonyi csengettyűszó; de a csengettyűnek akkor is szólania kell, ha kevés a remény arra, hogy lesznek akik meghallják.”

A katartikus hatást, amit Jámborné Balog Tünde okozott képeivel, a megnyitón Budai Ilona éneke tette teljessé. Milyen csodálatos: egyikünknek hangja, mint mélyről fakadó forrás, másikunknak a keze műveli a csodát: a művészt. Jámborné Balog Tünde Kárpát-medencében élő művész. Keze vonásában sorsunk alakulása. Al-dassék e művészi kéz!

Frigyesy Agnes